

სოციალურ-ეკონომიკური უსაფრთხოება და მასთან დაკავშირებული პრობლემები საქართველოში

მაია ჭანია

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასისტენტ-პროფესორი, საქართველო

სავანძო სიტყვები: სოციალურ-ეკონომიკური უსაფრთხოება, პრობლემები

სოციალურ-ეკონომიკურ უსაფრთხოებას, ქვეყნის, მისი რეგიონების სხვა ტერიტორიული ერთეულების ეკონომიკის უსაფრთხო განვითარებას განვიხილავთ, როგორც მოცემულ ეკონომიკურ სისტემაში, მოცემულ გეოგრაფიულ სივრცეში მცხოვრები ადამიანების ცხოველუნარიანობის შენარჩუნებისა და განვითარების, მათი მატერიალური და სულიერი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებისათვის ნორმალური, მყარი პირობების უზრუნველყოფის უნარს. იგი წარმოადგენს კონკრეტული ქვეყნის ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი თვითმყოფადობის, მისი მოსახლეობის სასიცოცხლოდ აუცილებელი ინტერესების თანმიმდევრულად რეალიზაციის გარანტიას. ეკონომიკური უსაფრთხოება ეროვნული უსაფრთხოების ერთიანი სისტემის ის შემადგენელი ნაწილია, რომელიც მოიცავს ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის უზრუნველყოფას, საზოგადოებაში სოციალური თანხმობის მიღწევას, ეკოლოგიური უბედურებებისაგან დაცვას და ქვეყნის რეგიონების, სხვა ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული ერთეულების შესაძლო ფარგლებში თანაბარ განვითარებას. ამ სისტემაში შემავალი ყველა მიმართულება დიალექტიკურად არის ერთმეორესთან დაკავშირებული და ერთმეორეს განაპირობებენ: სამხედრო უსაფრთხოება შეუძლებელია ეკონომიკის უსაფრთხო განვითარების გარეშე; ასევე არ შეიძლება ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების მიღწევა მისი რეგიონების უთანაბრო სუსტი განვითარების პირობებში; ვერ მივაღწევთ ვერც სამხედრო უსაფრთხოებას, ვერც ეკონომიკურ უსაფრთხოებას და რეგიონების თანაბარ, მძლავრ განვითარებას; ყველა ჩვენი მცდელობა უშედეგო იქნება, საზოგადოებაში საზოგადოებრივი თანხმობის არსებობის გარეშე; ეკოლოგიური კატასტროფების შედეგების დაძლევა შეუძლებელია მძლავრი და მუდმივად განვითარებადი, პროგრესირებადი ეკონომიკის გარეშე და სხვა. მაგრამ ამ დიალექტიკური ერთიანობის ფონზე ჩამოთვლილ მიმართულებათა შორის, ეროვნული უსაფრთხოების ერთიანი სისტემის ყველა შემადგენელ ნაწილს შორის მაინც გადამწყვეტი, წამყვანი როლი აკისრია ეკონომიკურ უსაფრთხოებას. იგი არის ყველა სხვა დანარჩენი უსაფრთხოების უზრუნველყოფის საფუძველთა-საფუძველი, ბაზისი.

პიროვნებისა და საზოგადოების კეთილდღეობის უზრუნველყოფა შესაძლებელია ადამიანის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებისათვის სოციალური, ეკონომიკური და ეკოლოგიური პრობლემების მხოლოდ ჰარმონიული მართვის პირობებში. ეს სამი ბლოკი ერთმანეთთან ისეა დაკავშირებული, რომ ერთი რომელიმესათვის უპირატესობის მინიჭება, რომელიმე მათგანის პრიორიტეტული განვი-

თარება აუცილებლად წარმოშობს ფრიად სამიმ მოვლენებს. სწორედ თანამედროვე მსოფლიოს ეკონომიკის განვითარების მასშტაბების გიგანტურმა ზრდამ, ეკონომიკისადმი პრიორიტეტულმა დამოკიდებულებამ წარმოქმნა ეკოლოგიურ წონასწორობაში დისბალანსი. საქართველოში მთელი მეოცე საუკუნის განმავლობაში განხორციელებული გაუზრუნველყოფილი და თანაც, სამწუხაროდ არაწარმატებული ეკონომიკური პოლიტიკის უშუალო შედეგია ის კატასტროფული ბუნებრივი მოვლენები რომლებიც განვითარდა დღეს.

ეკოლოგიური წონასწორობის დარღვევა კი თავისი შედეგებით ცივილიზაციას დასასრულისაკენ ექაჩება. სამყაროს დაცვა ხელოვნური კატასტროფისაგან და ბუნებრივი წონასწორობის შენარჩუნება, ცივილიზაციის მიღწევათა გამოყენება ადამიანის სოციალურ-ეკონომიკური პირობების გაუმჯობესებისათვის ზოგადსაკაცობრიო გლობალური საკითხია.

ეკოლოგიური და ეკონომიკური საწყისების ჰარმონიზაციის აუცილებლობა XX საუკუნის უკანასკნელი 20-25 წლის განმავლობაში მსოფლიო მეცნიერული აზრის განსაკუთრებული ყურადღების საგანი, სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციების და საჯარო დისკუსიების ობიექტი იყო. სტოკჰოლმის კონფერენციის შემდეგ, 1983 წელს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ შექმნა სპეციალური მსოფლიო კომისია, რომელსაც გ.პ. ბრენტლანდი ხელმძღვანელობდა. მდგრადი განვითარების კონცეფციას სწორედ ამ საერთაშორისო კომისიის სპეციალური გამოკვლევა დაედო საფუძვლად, რომლის შედეგები მოხსენების სახით 1987 წელს წარედგინა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას. კომისიის ანგარიში სათაურით „ჩვენი საერთო მომავალი“ შემდგომში სქელტანიანი წიგნის სახით მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში, მათ შორის რუსულ ენაზეც გამოიცა. ამ ნაშრომმა სათავე დაუდო მრავალ ახალ გამოკვლევას, პროგრამების შემუშავებას, პრობლემის წარმოჩენას და მათი გადაწყვეტის მიმართულებებს გლობალურ და ლოკალურ ჭრილში.

გაერომ აღნიშნულ საკითხს 1992 წელს საგანგებო კონფერენციაც მიუძღვნა, რომელიც ბრაზილიის ქალაქ რიო-დე-ჟანეიროში ჩატარდა. მასში 179 ქვეყნის მეთაური ღებულობდა მონაწილეობას. ამ კონფერენციამ ჩამოყალიბდა „მდგრადი განვითარების პრინციპები“ და აღიარებული იქნა როგორც უმთავრესი გზა გლობალური და რეგიონული განვითარებისათვის.

კონფერენციამ შემუშავა და მიიღო 5 დოკუმენტი:

1. რიო-დე-ჟანეიროს დეკლარაცია გარემოსა და განვითარების შესახებ;

- 2. დღის წესრიგი XXI საუკუნისათვის;
- 3. განცხადება ტყეებისადმი დამოკიდებულების პრინციპების შესახებ;
- 4. გაეროს კონფერენცია კლიმატის ცვლილებების შესახებ;
- 5. კონვენცია ბიომრავალფეროვნების შესახებ.

ქვეყანაში არსებული მძიმე სოციალური პრობლემების მოგვარება პირველ რიგში ხელისუფლების საზრუნავია. ქართულ რეალობაში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური უსაფრთხოების პრობლემების დაძლევა წარმოუდგენელია ერთიანი კონცეფციის გარეშე. მეცნიერულად დასაბუთებული ეკონომიკური პოლიტიკა აუცილებელი ინსტრუმენტია ქვეყნის რესურსების მსოფლიო ეკონომიკურ ბრუნვაში მოსაქცევად და პირიქით. მსოფლიოს განვითარების ტენდენციები იქითკენ მიდის, რომ მოცემული ქვეყნის შრომითი, მატერიალური, ფინანსური, ეკოლოგიური და სხვა რესურსები სულ უფრო მეტად ინტეგრირებული ხდება სხვა ქვეყნების რესურსებთან. ყოველივე ეს კი ასახული და დასაბუთებული უნდა იყოს ეკონომიკური უსაფრთხოების პოლიტიკაში. ეს პოლიტიკა უნდა განიხილებოდეს როგორც რესურსების, მათ შორის ადამიანთა რესურსების მსოფლიო ეკონომიკურ ბრუნვაში ჩართვის პროცესი. ეკონომიკური უსაფრთხოების პოლიტიკის დამუშავების ობიექტური აუცილებლობა განპირობებულია აგრეთვე ქვეყნის, საერთოდ და რეგიონების, კერძოდ, უსაფრთხო განვითარების უზრუნველყოფის ამოცანებიდან.

მთავრობის მიერ სახელმწიფო დონეზე გატარებული არა ერთი პროგრამის მიუხედავად, უმუშევრობა და სიღარიბე კვლავ უმძიმეს პრობლემებად რჩება. კიდევ უფრო მძიმეა პრობაციონერების, აივ ინფიცირებული, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების, მზრუნველობას მოკლებული ბავშვების, დევნილებისა - თუ სხვა მოწყვლადი ჯგუფების მდგომარეობა. სამუშაოს მოძიება და საზოგადოებაში ინტეგრაცია მათ ყველაზე მეტად უჭირთ.

სოციალურ-ეკონომიკური უსაფრთხოების, ეკონომიკური ზრდის, ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის რეალიზაცია შესაძლებელია მხოლოდ გაფართოებული კვლავწარმოების პირობებში. შრომის ნაყოფიერების რეგულარული მატების, წარმოების ტექნიკური გადაიარაღების, მოსახლეობის დასაქმების, შრომის ანაზრაურებისა და ერთობლივი საბოლოო მოხმარების ზრდისას, და, როგორც შედეგი, ვიდრე მოსახლეობის ცხოვრების დონის ზრდას. ხელისუფლებამ უნდა შექმნას პირობები და გა-

რემო, რომ ქვეყნის მეწარმეებსა და საქმიან ადამიანებს, მოქალაქეებს მიეცეთ მაღალპროდუქტიული შრომისა და საქმიანობის საშუალება. მხოლოდ ამ გზით შეიძლება ხისტი სოციალური მოთხოვნების დაკმაყოფილება, რომელთა მიზანია ცხოვრების სტანდარტების გაუმჯობესება (განათლება, ჯანდაცვა, უსაფრთხოება, შესაძლებლობების თანასწორობა). პატერნალიზმი (მუდმივი დახმარების იმედი დასავლეთის ქვეყნებიდან, ატროფიას უფრო უწყობს ხელს, ვიდრე გაჯანსაღებას) არ არის ის გზა, რომელიც იძლევა ამ მიზნების რეალიზაციის საშუალებას. კიდევ ერთი ძალიან მნიშვნელოვანი პრობლემა, რომელიც ხელს არ უწყობს საქართველოს მოქალაქეთა სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესებას - დღევანდელი მდგომარეობით, ქვეყნისათვის განსაკუთრებით საშიშ მასშტაბებს იღებს დიდი მოცულობის იაფი სამუშაო ძალის არსებობა, რაც ეკონომიკის განვითარების თანამედროვე ტენდენციების პირობებში, საერთოდ კატასტროფული შედეგების მატარებელია. იგი ქვეყნის უმთავრესი რესურსის ეროზიას იწვევს.

მაღალი კვალიფიკაციის მუშახელი, რომელზეც დამოკიდებულია ქვეყნის განვითარება, არ შეიძლება იყოს იაფი. ზემოაღნიშნული ტენდენციები კი პირდაპირ და გარკვევით მიგვანიშნებს, რომ თუ სიტუაცია რადიკალურად შეცვლილი არ იქნა სათანადო რეფორმებისა და ეკონომიკური პოლიტიკის გატარების გზით, დიდი სურვილის შემთხვევაშიც კი საქართველოს მოქალაქეებისათვის ცხოვრების დონის გაუმჯობესების მიღწევა შეუძლებელი იქნება: არსებული რესურსის უდიდესი ნაწილი დასაქმებულია იმ სექტორებში და დასაქმებულთა სტრუქტურა იმდენად არახელსაყრელია, გამოკვეთილია საშიში ტენდენციები, რომ მათი შემოსავლების მნიშვნელოვნად ზრდა ფაქტობრივად შეუძლებელი გახდება! ილუზია, რომ იაფი მუშახელი არის ექსპორტის სტიმულირებისა და წარმოებული საქონლის (მომსახურების) კონკურენტუნარიანობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რაც შეიძლება სწრაფად უნდა იქნას დაძლეული. იაფი მუშა ხელი და საყრდენი ვერ იქნება ეროვნული კეთილდღეობის მისაღწევად და ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის უზრუნველსაყოფად, ეს ცხადად უნდა გავიცნობიეროთ. ამას მრავალი განვითარებული ქვეყნის მაგალითიც ადასტურებს. ამდენად, ზემოაღნიშნულ სტრატეგიის მთავარი შეუცვლელი რესურსი ადამიანი უნდა გახდეს, რომელსაც შეუძლია საკუთარ მოღვაწეობაში ორიენტირებული იყოს თვითრეალიზაციის თავისუფლებასა და შემოქმედებაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- 1. ზ. თეთრუაშვილი. მ. თეთრუაშვილი-ქარდავა. „საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ფინანსურ-ეკონომიკური ფაქტორები და მისი რეგულირების მექანიზმები საბაზრო ურთიერთობის ფორმირების პირობებში“ 2006წ.
- 2. ბ. ალადაშვილი. ეკონომიკური უსაფრთხოება: თეორია, მეთოდოლოგია, პრაქტიკა. 2016წ.
- 3. https://issuu.com/oikos-tbilisi/docs/globalization-proceeding_4_2012/12

GEORGIAN SOCIAL-ECONOMIC SAFETY AND PROBLEMS CONNECTED TO IT

MAIA CHANIA

Academic Doctor of Economics, Assistant Professor of Sokhumi State University, Georgia

KEYWORDS: SOCIAL-ECONOMIC SECURITY, PROBLEMS

SUMMARY

We consider Georgian Social-economic safety as country's, its regions' territorial economic development as maintaining vitality and development, fulfilling its material and mental needs, providing steady conditions in given economic system as well as in given geographic area, providing individuals' and society's well-being is possible by fulfilling social, ecological and economical needs only in harmonic governing conditions. Making one of these blocks a higher priority and

making them develop surely will cause frightening events. Conference designated and recieved 5 documents:

- Rio de Janeiro's declaration about development of the environment.
- XXI century's agenda
- Statement on the principles of dependence on forests;
- united nation's conference about changes in climate
- convention about biodiversity.